

„Ibrányban temessenek el”

Dr. Bleuer Samu portréja

„Ibrányban temessenek el” – ez a tömör mondat zárja dr. Bleuer Samu, budapesti ügyvéd 1901. június 13-án kelt végrendeletét, melyet 35 évesen vetett papírra.¹ Hét év múlva, 1908. október 9-én hunyt el, s földi maradványait – végakarata szerint – családja hazahozta a fővárosból, és az ibrányi zsidó temetőben helyezte örök nyugalomra.² Akkor már ott pihent nagyapja, édesapja és egyik öccse, Bertalan is. Ők mindhárman földbirtokosok voltak Ibrányban, Samu azonban – akinek szintén birtoka volt a faluban – nem a gazdálkodást választotta: ügyvéd lett. S nem is akármilyen. Praxisának gyakorlása mellett szakmai cikkeket író jogtudós, a hazai politikai visszasságokat bíráló szatíraíró, a szakmai, irodalmi és művészeti életben is aktív társadalmi életet élő értelmiségi volt. Írásaira a mai napig hivatkozik a jogi szakirodalom, Az esküdtbírói rendszer hiányai c. művének hasonmás kiadását, illetve angol és héber nyelvű fordítását pedig – mint „culturally important” (kulturálisan fontos) könyvet – 2010-ben (!) megjelentette a Kessinger Publishing amerikai kiadó.³

Bleuer Samu ahhoz a kiváló Szabolcs megyei Bleuer családhoz tartozott, melynek néhány tagját már bemutattuk a Sófár korábbi számaiban.⁴ A családnak az az ága, melyből ő származott, Ibrányban gazdálkodott. A nagyapát, Bleuer Leopoldot „a szegények és árvák jótévedőjének” nevezte a falu, ezt írták gyászkoszorújának szalagjára, amikor 1885-ben utolsó útjára kísérték. A végrendeletében jótékony célra hagyományozott összeggel örökősei az ibrányi felekezet nélküli kisdedőv intézet

alapját hozták létre, megalapítva ezáltal az első ibrányi óvodát. Fia, a széleskörűen művelt Bleuer Mór az ő nyomdokait követte faluja és a közjó szolgálatában. „Jótékonyága nem ismert semmiféle elkülönítéseket s az ibrányi szegény nép, melyet különböző utakon és módokon annyi sok jótéteményben részesített, sokáig fogja nevét áldással emlegetni” – olvassuk a haláláról szóló híradásban. Mór öt gyermeke közül két fia is ebben a községben gazdálkodott tovább: Bertalan, akit fiatalon ragadott el a halál (özvegye vezette tovább a birtokot) és Jenő, aki érdemeiért 1934-ben megkapta Ibránytól a díszpolgári címet.⁵

Bleuer Samu is Ibrányban született 1866-ban Bleuer Mór és Bleuer Berta legidősebb fiaként. Itt nőtt fel három öccsével és egy húgával együtt a még ma is álló szép, neoklasszicista stílusú Bleuer-kúriában. Középiskolai tanulmányainak első hat évét a nyíregyházi – akkor még hatosztályos – evangélikus gimnáziumban, az utolsó két évet pedig az iglói evangélikus főgimnáziumban végezte, ahol 1883-ban érettségizett.⁶ Ügyvédi diplomát a budapesti jogi karon szerzett, s bár szülőföldjéhez való kötődése soha nem szűnt meg, a fővárosban talált olyan szellemi közeget, melyben kivételes tehetsége igazán kibontakozhatott. Gyorsan ívelő ügyvédi pályáját 1890-ben kezdte.⁷ 1894 márciusában feleségül vette Friedmann Erzsikét, a neves ügyvéd és kriminalista, dr. Friedmann Bernát leányát. Házasságuk azonban nem bizonyult tartósnak, a következő év szeptemberében közös megegyezéssel elváltak. Kisfiukat, András Móriczot – a válóperes iratok⁸ tanúsága szerint – hétéves koráig az édesanyja nevelte, iskolás korától kezdve azonban – a zsidó szokásoknak megfelelően – az édesapa vette át a nevelését. Valószínűleg fia hozzá kerülésekor fogalmazta meg fent említett végrendeletét, melyben – halála esetén – a gyermek

Bleuer Samu
(A fotó a Borsszem Jankó
1908. okt. 11-i számában jelent meg)

gyámjaként volt apósát nevezte meg azzal a kéréssel, hogy az anyai nagyapa tegye lehetővé a fiúnak a Bleuer családdal való bensőséges rokon viszony ápolását. Dr. Bleuer Samu végrendeletének mind a tartalma, mind a hangvétele egy felelősségteljes, mélyen érző, családjához nagyon erős szálakkal kötődő embert sejtet. Ennek egyik szép példája, hogy elhunyt öccsének özvegyét, Boriskát ugyanúgy testvéreként említi, mint a húgát, és mindkettejük számára azonos összeget hagyományoz nászajándékra férjhezmenetelük esetén. Megható az a gondoskodás is, ahogyan az édesanyjáról szól végakarataiban: „Kívánom, hogy fiam édes anyám iránt gyermeki engedelmisséggel viseltessék, s ha emlékemet és akaratomat tiszteli, soha nem akadályozza azon terveket, amelyeket a szükség és idő szerint édes anyám vagy Jenő öcsém végbevenni óhajtának.” Ez azt bizonyítja, hogy – noha Samu 16 éves korától távol élt a szülői háztól – az erős érzelmi kapocs sosem lazult meg anyja és fia között. S megmaradt a kötődése faluja iránt is, hiszen végrendeletében jelentős összeget hagyományozott az ibrányi óvodaalap számára, melyet nagyapja és édesapja hozott létre, s mint írja, ehhez hozzájárulni neki is kötelessége. A végrendeletnek a temetésére vonatkozó, záró mondata pedig a Budapesten élő fiatalember szülőfalujához való hűségének egyik legszebb tanúbizonysága.

Bleuer Samu nagy tudású, széles látókörű, hivatását szenvedéllyel és mély humanizmussal művelő ügyvéd volt. Működésének kezdetétől rendszeresen pub-

1 <https://archives.hungaricana.hu/hu/lear/Vegrendeletek/11270/>

2 Nyírvidek, 1908. okt. 11. 5.

3 <https://uae.souq.com/ae-en/az-eskudt-birosagi-rendszer-hianyai-1904-by-samu-bleuer-paperback-14185797/i/>, https://www.ebay.com/p/az-eskudtbirosagi-rendszer-hianyai-by-samu-bleuer-2010-hardcover/126886163?_trksid=p2047675.12644#ProductDetails, <https://www.amazon.com/Eskudtbirosagi-Rendszer-Hianyai-Hardback-Hebrew/dp/B00FBBRA6K>

4 Sófár, 2016. dec., 6-7., 2017. máj., 6-7., 2017. jún., 5-8.

5 Az idézetek és az adatok forrásai: Nyírvidek, 1885. júl. 05., nov. 11., 1894. febr. 1934. febr. 27.

6 https://library.hungaricana.hu/hu/collection/iskolai_ertesitok_nyiregyhaza/, https://library.hungaricana.hu/hu/collection/iskolai_ertesitok_iglo/

7 Budapesti Közlöny, 1890. febr. 16. 3., okt. 3. 1., nov. 21. 1.

8 <https://archives.hungaricana.hu/hu/lear/Polg-per/12322/>

likált szakmai cikkeket a Jogtudományi Közlönyben, a Budapesti Szemlében és más lapokban, előadója, illetve hozzászólója volt a Magyar Jogászegylet vitáinak. Jogi témájú írásai arról tanúskodnak, hogy nem csupán a magyar jogrendszer történetét, aktuális problémáit, vitatott kérdéseit, jeles jogászait ismerte rendkívül alaposan, de – kiváló idegennyelv-tudásának köszönhetően – nagy rálátása volt más országok jogalkotására és jogalkalmazására, valamint a külföldön megjelent szakirodalomra is. Ez utóbbiakról könyvismertetései is megjelentek a Jogtudományi Közlönyben.⁹ A szépirodalom és a képzőművészet iránti vonzódását mutatja, hogy munkatársa volt a Borsszem Jankó c. élcslapnak, igazgatósági tagként tevékenykedett – többek közt Jókai Mórral és Mikszáth Kálmánnal – a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaságban, ugyancsak igazgatósági tagja volt a Könyves Kálmán Magyar Műkiadó Részvénytársaságnak, továbbá rendes tagjai közt jegyezte az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat és az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat.

Bleuer Samu cikkeit olvasva első sorban az írások mögött lévő ember habitusát, gondolkodásmódját, értékrendjét próbáltam megismerni. Az azonnal nyilvánvaló volt, hogy kivételes szívügyeként kezelte a magyar törvényalkotás és jogalkalmazás folyamatos javítását. Észrevételeiben, javaslatában egyidejűleg van jelen az erősen problémameérző, éles és kritikus szemű jogász és a toleráns, humánus lelkületű ember, aki a bűnöst is érző lénynek és erkölcsileg megmenthetőnek tekinti. A munkácsi fegyházban tett látogatásáról szóló írásában¹⁰ például szót emel az embertelen körülmények miatt, és megfogalmazza azt az aggályát, hogy a magyar bíróságok túl könnyen ítélnék valakit fegyházra. A fiatal ügyvéd bírálja a kormányzatot is amiatt, hogy a vár aljában lévő épületeket a katonai kórháznak adták, pedig ezekkel enyhíthették volna a fegyház kórházának túlszűfolttságát. Rokonszenves humanizmusát tanúsítja a „kezdőbűnös kímélése”-ről szóló cikke is. Ebben támogatja a feltételes elítélés intézményének bevezetését, mely szerint azoknak a kis törvényszegőknek, a nem igazi gonosztevőknek a büntetése lenne, akiket azonban „a rabság levegője és a tömlőczők társadalma gonosztevökké

nevelne múlhatatlanul.”¹¹ A halálbüntetés statisztikájáról szóló írásában¹² szintén mélyseges emberszeretetét és nem utolsósorban saját korát meghaladó modern szemléletét bizonyítja, hiszen a halálbüntetés még a XXI. században is újra és újra megfogalmazott emberi és jogi probléma. Elismeréssel, sőt büszkeséggel szól arról, hogy a magyar törvényeknek és bírói gyakorlatnak köszönhetően örvendetesen kevés nálunk a végrehajtott halálos ítélet. Hozzáteszi, hogy ezen kívül köszönhető ez „nemzetünk egészséges humánus felfo-

A Bleuer család síremlékei
(Balról jobbra: Samu, Bertalan, Leopold, Mór és felesége, Berta)

gásának, a mely a történelem legsötétebb korszakában sem szennyezte be az igazság oltárát emberi áldozatokkal.” Írta mindezt 1896-ban...

Bleuer Samu szabadelvű és modern gondolkodású jogász volt, akinek nem egy írásában ma is időszerű gondolatok fogalmazódnak meg. Ezt igazolják azok a cikkei, melyekre a mai napig hivatkozik a jogi irodalom: *A sajtójog reformja*, *Mozgalmak a zsidóságban*, *A munkácsi országos fegyház*, *Az esküdtbírói rendszer hiányai*. Ez utóbbit – mint fentebb említettem – a közelmúltban külföldön újra kiadták. Elgondolkodtató és megfontolandó aktualitásokat tartalmaz például egy 1909-ben megjelent írása¹³ a sajtószabadságról. Csupán egy mondat a cikkből: „Ugy hiszem, mostanában nem kívánhatunk egyebet, mint hogy térjünk vissza az 1848-as törvényhozás bölcs szelleméhez, melytől a szabadsajtó intézményét azért nyertük, hogy a közélet tisztasága felett a nyilvánosság örködjék, s’ nem azért, hogy egyes hírlapok frívolan és cinikusan hajhászszák a szenzációkat a magánélet ügyei között.”

Közeleti érzékenységet, szellemességét és remek szépírói stílusát is megcsillantja két politikai satírája, *Az új Sallustius* és *Az új Anonymus*.¹⁴ Az 1906-ban hatalomra került második Wekerle-kormány tagjairól és viselt dolgairól rántja le a leplet úgy, hogy az egyikben az ókori Catilina-féle összeesküvés, a másikban a honfoglalás korába helyezi a cselekményt, ám az olvasók pontosan fölismerhették a szereplőkben és a történetekben a politikai élet akkori alakjait és eseményeit.

Bleuer Samu büszke volt magyarságára és zsidó voltára egyaránt. Ezért is érintette érzékenyen, hogy az általa nagyon tisztelt Kállay András, Szabolcs megye egykori főispánja a *Szabolcs vármegye monográfiája* című könyv előszavában burkoltan, de félreérthetetlenül azt fogalmazta meg, hogy a megyében élő zsidó birtokosok („új települtek”) idézik elő a régi magyar tekintély hanyatlását és a szegénységet. Megkapó az az empátia, mellyel Bleuer Samu a monográfiáról írt kritikájában megpróbálja megérteni, hogy Kállay András miért borong a múlton, és miért nem látja maga körül a haladást. Majd így folytatja: „Pedig e haladás munka gyümölcse, és nem a tekintély hozadéka! Mi zsidók pedig büszkék vagyunk, hogy e nemzeti munkának osztályosai voltunk, s hogy ezentul is azok leszünk. Hogy a hazáért egyforma hűséggel harcoltunk és dolgoztunk. Hogy a gazdaság és a tudomány, az ipari és a szellemi élet minden műhelyében jó munkások vagyunk. Kállay András ur pedig azon férfiak közé tartozik, kik ebben a munkálkodásban s az ideálokért való lelkesedésben jó példával jártak előttünk. Ezért van, hogy én Kállay András ur támogatását minden más antisemitizmusnál sokkal jobban fájjalom.”¹⁵

Bleuer Samu gazdag, tartalmas életének 43. évében, fájdalmasan korán ment el. Temetése 1908. október 11-én Ibrányban volt. A zsidó szertartás után koporsója fölött búcsúbeszédet mondott Szikszay András ibrányi református lelkész és az író, Lipcsey Ádám. A gyászoló közönség soraiban számos barátja, tisztelője között ott volt Kállay András nyugalmazott főispán is...¹⁶

Nyíregyháza, 2017. augusztus 10.
Urbán Terézia

9 Jogtudományi Közlöny, 1890. jún. 13., dec. 19., 1891. nov. 20., 1892. aug. 5., szept. 16., 1895. jan. 18., 1896. jún. 12.

10 Jogtudományi Közlöny, 1891.05. 15. 157-8.

11 Jogtudományi Közlöny, 1907.05. 10. 151-152

12 Jogtudományi Közlöny, 1896.08. 07. 251-252

13 Jogtudományi Közlöny, 1909.02. 19. 61-65.

14 Borsszem Jankó Lapkiadó Rt. Bp., 1907.

15 Nyírvidék, 1900. jún. 3. 3.

16 Budapesti Hírlap, 1908. okt. 13., Nyírvidék, 1908. okt. 18.,